

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Josefa Baxy a JUDr. Michala Mazance v právní věci **žalobce R. T.**, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, Křížová 25, Praha 5, o plný invalidní důchod, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze dne 18. 4. 2002, č. j. 2 Cao 124/2001,

t a k t o :

- I.** Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2002, čj. 2 Cao 124/2001, a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2001, č. j. 2 Ca 94/2001 – 11, **se zrušují.**
- II.** Věc **se vrací** Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 26. 1. 2001, byla zamítnuta žádost žalobce o úpravu plného invalidního důchodu pro nesplnění podmínek ustanovení § 56 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění. Rozhodnutí žalovaná odůvodnila tím, že plný invalidní důchod byl žalobci vypočten z průměrného měsíčního výdělku, jehož rozhodným obdobím byl rok 1994. Usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 6. 1999 sice došlo ke změně vyměřovacího základu za říjen – prosinec 1994, nárok na úpravu plného invalidního důchodu žalobci však nevznikl, protože k zúčtování rozdílu mezi částkami uvedenými na evidenčním listu a novými částkami uvedenými v citovaném usnesení nedošlo v rozhodném období, ze kterého byla žalobci stanovena výše průměrného měsíčního výdělku pro výpočet důchodu.

Žalobce se včas podaným opravným prostředkem domáhal přezkoumání shora uvedeného rozhodnutí. Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 29. 3. 2001, čj. 2 Ca 94/2001 – 11, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Krajský soud dospěl k závěru, že žalovaná při rozhodování nevzala v úvahu skutečnost, že vyměřovací základ byl žalobci stanoven v nesprávné výši a v roce 1995 ani v roce 1998, kdy mu byla dávka plného invalidního důchodu vyměřena a stanovena, nebyla výše vyměřovacího základu postavena najisto a tato otázka uzavřena. Z důkazů, které žalobce dodatečně předložil, naopak vyplynulo, že výše vyměřovacího základu byla opravena v roce 1999 v souvislosti s usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích, kterým byl schválen smír žalobce a jeho bývalého zaměstnavatele Mgr. J. Ř. o výši vyměřovacího základu žalobce v měsících říjnu – prosinci 1994; vzhledem k tomu, že byl vystaven nový evidenční list, kde pro rok 1994 za 89 dnů bylo vykázáno 10 000 Kč vyměřovacího základu a při stanovení invalidního důchodu bylo zohledněno pouze 5100 Kč, dospěl krajský soud k závěru, že je nutné žalobci započítat v rozhodném období do vyměřovacího základu ještě zbývající částku 4900 Kč a rozhodnutí žalované, kterým nebylo vyhověno žádosti žalobce o úpravu plného invalidního důchodu, nebylo vydáno v souladu se zákonem. Krajský soud uzavřel, že nemůže přicházet k tíži žalobce skutečnost, že v době stanovení plného invalidního důchodu nebyla známa správná výše vyměřovacího základu, ze kterého byl důchod stanoven, naopak v konkrétním případě musí být postupováno ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. a důchod zvýšen.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalovaná odvolání, v němž namítala, že opravený vyměřovací základ žalobce za rok 1994 se stal základem pro odvod pojistného až v roce 1999 ve smyslu ustanovení § 5 zákona č. 582/1991 Sb. a nelze tento dodatečně zjištěný vyměřovací základ započíst do průměrného měsíčního výdělku; ze spisového materiálu a ani provedeného přezkumného soudního řízení totiž podle žalované nevyplývá, že by v daném případě došlo zpětně k opravě nesprávně stanovené mzdy za měsíce říjen – prosinec 1994 se všemi následnými důsledky, tj. k opravě vyměřovacího základu, výše daně a příspěvku na sociální zabezpečení, což potvrzuje i fakt, že nový evidenční list nebyl potvrzen příslušnou Okresní správou sociálního zabezpečení.

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 4. 2002 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud vzal za dostatečně zjištěné a prokázané, že navrhovateli byl invalidní důchod od 20. 12. 1995 (správně mělo být uvedeno od 30. 12. 1995) přiznán z výdělků, které nebyly v té době řádně zjištěny. Teprve v roce 1999 se po provedeném soudním řízení před Okresním soudem v Českých Budějovicích prokázalo, jaké byly skutečné výdělky navrhovatele v roce 1994, tzn. že byly vyšší. Tím byly podle odvolacího soudu plně splněny podmínky ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., neboť žalobci byl přiznán důchod v nižší částce, než mu náležel, a bylo tak povinností žalované důchod přiznat vyšší částkou podle výdělku, jak byly dodatečně zjištěny. Odvolací soud dospěl k závěru, že na projednávaný případ se nevztahuje ustanovení § 5 zákona č. 582/1991 Sb., neboť upravuje postavení žalované v organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Podle odvolacího soudu nelze použít ani ustanovení § 5 zákona č. 589/1992 Sb. (jehož se žalovaná dovolávala ve svém vyjádření k opravnému prostředku žalobce), neboť tento zákon upravuje pojistné na sociální zabezpečení; uvedené ustanovení vymezuje, co je vyměřovacím základem pro výši pojistného, ale není zde stanoveno, že by dodatečně zjištěný vyměřovací základ nebylo možné započítat do průměrného výdělku. Jestliže byl Okresním soudem v Českých Budějovicích schválen smír mezi žalobcem a jeho bývalým zaměstnavatelem o tom, že vyměřovacím základem pro účely sociálního pojištění navrhovatele za měsíce říjen 1994 až prosinec 1994 jsou určité částky, pak jsou tyto částky

vyměřovacími základy za uvedené měsíce 1994 a nikoliv 1999 a z tohoto závěru musí žalovaná vycházet.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, s tím, že rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Podle ní nelze pominout skutečnost, že ve smyslu ustanovení § 5 zákona č. 589/1992 Sb., v platném znění, se nový vyměřovací základ za měsíce říjen až prosinec 1994 stal vyměřovacím základem pro výši a odvod pojistného nejdříve v roce 1999, k zúčtování tedy došlo až po roce 1994. Žalobci byl přiznán plný invalidní důchod v roce 1995, nárok vznikl za účinnosti zákona č. 100/1988 Sb.; rozhodným obdobím pro zjištění průměrného měsíčního výdělku pro výpočet výše procentní výměry plného invalidního důchodu zahrnuje podle § 12 odst. 3 až 5 citovaného zákona toliko rok 1994, nikoliv i rok 1999. Výpočet plného invalidního důchodu přiznaného v roce 1995 vycházel z hrubých výdělků, jímž podle § 11a tohoto zákona byl vyměřovací základ pro stanovení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, stanovený podle § 5 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Vyměřovací základ se zjišťuje za rozhodné období, kterým je podle § 6 odst. 1 téhož zákona kalendářní měsíc, za který se platí pojistné. Z uvedených ustanovení je podle stěžovatelky zřejmé, že zúčtování příjmu zaměstnavatelem je zákonnou podmínkou pro to, aby se příjem (při splnění dalších podmínek) mohl považovat za vyměřovací základ, a to v tom kalendářním měsíci, v němž ke zúčtování došlo. V daném případě dodatečně prokázaná mzda za rok 1994 se nemohla stát základem pro odvod pojistného v roce 1994 a nelze ji proto v tomto roce započíst, neboť k jejímu zúčtování mohlo dojít až v roce 1999, který není zahrnut do rozhodného období pro výpočet průměrného měsíčního výdělku.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

Nejvyšší soud s ohledem na změnu právní úpravy dovolání postoupil podle § 129 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.), Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení, a to podle ustanovení části třetí hlavy třetí dílu prvního tohoto zákona - tedy k dokončení řízení podle ustanovení upravujících kasační stížnosti.

Předpokladem pro dokončení řízení je zjištění, zda dovolání bylo včasné a přípustné podle občanského soudního řádu, ve znění účinném v době jeho podání, a současně, zda je přípustné i z hlediska podmínek a náležitostí stanovených soudním řádem správním pro kasační stížnost. Dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě, bylo přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., obsahovalo náležitosti podle § 241a odst. 1 o. s. ř. a důvody odpovídaly § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Z hlediska podmínek pro podání kasační stížnosti jsou namítány důvody odpovídající ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Věc tedy lze projednat jako kasační stížnost, když Nejvyššímu správnímu soudu přísluší hodnotit napadený rozsudek z hlediska, zda Vrchní soud v Praze správně posoudil právní otázku rozporu rozhodnutí žalované, která nabyla postavení stěžovatele, s ustanovením § 56 zákona č. 155/1995 Sb.

Z hlediska skutkového je nesporné, že žalobce byl na základě rozhodnutí ze dne 13. 3. 1998 poživatel plného invalidního důchodu ode dne 30. 12. 1995, jehož výše byla vypočtena z měsíčního průměru hrubých výdělků zjištěných za rok 1994. Žalobce vedl u Okresního soudu v Českých Budějovicích se svým bývalým zaměstnavatelem Mgr. J. Ř. spor o určení vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění navrhovatele; ten byl ukončen usnesením tohoto soudu ze dne 9. 6. 1999, čj. 8C 45/96 – 102, jímž byl schválen smír uzavřený účastníky o konkrétních ve smíru uvedených částkách, které v měsících říjnu – prosinci 1994 činily vyměřovací základ pro účely sociálního pojištění žalobce. Nový

evidenční list důchodového zabezpečení žalobce na rok 1994 vyhotovil bývalý zaměstnavatel 5. 12. 2000 a byl doručen žalované 29. 12. 2000. Vyměřovací základ žalobce za poslední čtvrtletí 1994 tak podle nového evidenčního listu činil 10 000 Kč, nikoliv částku 5100 Kč, jak bylo uvedeno v evidenčním listu původním.

O námitce nesprávného právního posouzení uvažil Nejvyšší správní soud následovně.

Podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále též „zákon o důchodovém pojištění“), zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, důchod se zvýší, a to ode dne, od něhož jeho zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na jeho zvýšení. Předmětné ustanovení je určeno k nápravě situací, kdy se dodatečně zjistí, že oprávněné osobě byl přiznán nebo je vyplácen důchod v nižší částce, než v jaké jí měl podle zákona náležet, a je povinností správního orgánu, aby důchod zvýšil.

Žalobci nárok na plný invalidní důchod vznikl před 1. lednem 1996, na rozhodování o něm se podle § 68 zákona č. 155/1995 Sb. vztahovaly předpisy platné před 1. 1. 1996, tedy zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení (dále též „zákon o sociálním zabezpečení“). Rozhodnutím stěžovatelky ze dne 13. 3. 1998 byl žalobci přiznán plný invalidní důchod podle § 29 zákona o sociálním zabezpečení ve výši 67 % průměrného měsíčního výdělku, jehož rozhodným obdobím byl rok 1994. Průměrný měsíční výdělek vycházel z měsíčního průměru hrubých výdělků, které ustanovení § 12 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení pro období po 31. 12. 1992 vymezilo jako příjmy započitatelné podle zvláštního zákona do vyměřovacího základu pro stanovení pojistného na sociální zabezpečení, a to před odečtením daně z příjmů a nesnížené o pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění. V poznámce pod čarou č. 38 je odkazováno na ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále též „zákon o pojistném na sociální zabezpečení“), podle něhož je vyměřovacím základem zaměstnance úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění, s výjimkou v ustanovení vypočtených nezapočitatelných příjmů. Z ustanovení § 6 odst. 1 zákona o pojistném na sociální zabezpečení vyplývá, že rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je kalendářní měsíc, za který se pojistné platí.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákon č. 100/1988 Sb., pro účely vymezení průměrného měsíčního výdělku, odkázal, pokud jde o započitatelné příjmy, na ustanovení § 5 odst. 1 zákona o pojistném na sociální zabezpečení. Průměrný měsíční výdělek žalobce za sporné období tak měl vycházet z měsíčního průměru jeho hrubých výdělků, jež tvořily jeho příjmy započitatelné podle § 5 odst. 1 zákona o pojistném na sociální zabezpečení do vyměřovacího základu pro stanovení pojistného na sociální pojištění před odečtením daně z příjmů, nesnížené o pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění. Z § 5 odst. 1 písm. a) dále vyplývá, že takovým vyměřovacím základem mohl být pouze úhrn příjmů, které byly žalobci zaměstnavatelem zúčtovány, přičemž z § 6 odst. 1 téhož zákona vyplývá, že rozhodným obdobím pro zjišťovaný vyměřovací základ je kalendářní měsíc, za které se pojistné platí.

Žalobce svou žádost o úpravu plného invalidního důchodu opírá o usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 6. 1999, kterým soud v řízení o určení výše vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění schválil smír uzavřený mezi žalobcem

a jeho tehdejším zaměstnavatelem; obsahem smíru bylo určení vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění navrhovatele za měsíce říjen až prosinec 1994, a to v částkách vyšších než činil vyměřovací základ uvedený na evidenčním listu důchodového zabezpečení, z něhož vycházel žalovaný při rozhodnutí o přiznání plného invalidního důchodu. Okresní soud však, jestliže schválil smír účastníků uzavřený o výši vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění, rozhodoval o věci, která nenáleží do pravomoci soudu.

Podle § 4 zákona č. 589/1992 Sb. výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. Vyměřovacím základem zaměstnance je podle § 5 odst. 1 písm. a) úhrn příjmů zúčtovaných mu organizací nebo malou organizací v souvislosti s výkonem zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění, s výjimkou výslovně uvedených nezapočitatelných příjmů. Do vyměřovacího základu zaměstnance se dále zahrnují příjmy uvedené v odstavci 2 téhož ustanovení. Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je kalendářní měsíc, za který se pojistné platí pokud není stanoveno jinak. V § 7 odst. 1 písm. a) a b) pak citovaný zákon stanoví procentním vyjádřením sazby pojistného z vyměřovacího základu u organizací a malých organizací a u zaměstnanců. Organizace a malá organizace je povinna pojistné sama vypočítat a odvádět pojistné sama za sebe i odvádět pojistné, které je povinen platit zaměstnanec (§ 8 zákona). Pokud pojistné nebylo zapláceno ve stanovené lhůtě anebo v nižší částce, než ve které mělo být zapláceno, stíhá organizaci či malou organizaci povinnost zaplatit penále (§ 20 zákona). O pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti včetně záloh, o penále a o přirážce k pojistnému na sociální zabezpečení rozhodují podle § 6 odst. 4 písm. a) bod 7 zákona č. 582/1991 Sb. okresní správy sociálního zabezpečení. Z výše uvedených ustanovení vyplývá, že určení výše vyměřovacího základu, od něhož se odvíjí výše pojistného, kterou je povinna organizace odvést za sebe i za zaměstnance, nenáleží do pravomoci soudů v občanském soudním řízení a proto ani soud v řízení o žalobě na určení výše vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění nemůže schválit smír účastníků, jímž se dohodli na vyměřovacím základu pro určité období. Jestliže Okresní soud v Českých Budějovicích přesto svým usnesením takový smír schválil, nelze z něj vyvozovat zjištění o jiném (vyšším) vyměřovacím základu roku 1994, z něhož měla být žalobci stanovena výše plného invalidního důchodu a tím i dány důvody pro zvýšení důchodu podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb.

Vrchní soud v Praze v dovoláním napadeném rozhodnutí, jímž potvrdil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích proto vycházel z nesprávného právního názoru, jestliže dovodil, že smírem schváleným Okresním soudem v Českých Budějovicích o výši vyměřovacího základu pro účely sociálního pojištění žalobce za měsíce říjen až prosinec 1994 se tyto v něm uvedené částky staly vyměřovacími základy za uvedené měsíce roku 1994 a bylo proto povinností žalované postupovat v souladu s ustanovením § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Z obdobného nesprávného právního názoru vychází i rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 3. 2001, jímž bylo zrušeno rozhodnutí žalované ze dne 26. 1. 2000 a věc jí vrácena k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud proto shledal kasační stížnost (dovolání) důvodnou a napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2002 i rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 1. 2000 podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. V něm krajský soud, vázán právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.), rozhodne též o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. 6. 2004

JUDr. Marie Žiřková
předsedkyně senátu